

Herfst 2020

Gidsengids

IVN ENSCHEDE

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Nummer 254

BELEEF DE NATUUR!

Colofon

De Gidsengids van IVN Enschede verschijnt 4 x per jaar.
Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede
en www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie Gidsengids

* Celia Horst-Geijtenbeek

Burgemeester Stroinkstraat 375 - 7547 RH Enschede
tel. 053 434 36 48 - email: celia@jfhorst.nl

* Tineke Eitink-Doornhein

Website en Facebook

* Jan Willem Visschers

tel. 053 476 55 35 - email: jwvisschers@gmail.com

* Erika van Oldeneel - email: erika1961@hetnet.nl

Drukker

* Editoo B.V. te Arnhem

tel. 085 773 774 2 - www.editoo.nl

Lidmaatschap IVN

Aanmelden en opzeggen per email via secretariaat

Contributie per jaar leden € 24,00; huisgenoten € 6,00

Minimale jaarbijdrage donateurs is € 15,00.

IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83 t.n.v. IVN afd. Enschede

Bestuur

Voorzitter

* Hanneke van Dorp

Wooldrikshoekweg 104

7535 DD Enschede

053-4780392

email: hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat

1e secretaris

* Nico van Diepen

Bouwhuishorst 23

7531 EZ Enschede

06-47270894

2e secretaris

* Dirk van de Wetering

email: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

Penningmeester

* Dirk Nijenboer

Van Riebeekstraat 95

7535 ZJ Enschede

053-4311364

email: dendirk@home.nl

Algemeen bestuurslid

* Pim Bosman

Voortsweg 48

7523 CH Enschede

053-4322965

email: whbosman@hetnet.nl

Van harte welkom bij IVN Enschede

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een organisatie met ca. 180 afdelingen in Nederland en ca. 26.000 leden, waarvan ca. 8.000 actieve vrijwilligers. IVN heeft als doel mensen bij de natuur te betrekken en jong en oud laten beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk onze natuur is.

Onze afdeling IVN Enschede telt momenteel ca. 90 leden incl. huisgenootleden. Zij zetten zich in op het gebied van milieu, natuureducatie en duurzaamheid. Vooral door het stimuleren van natuurbeleving willen we onze liefde en kennis voor de natuur delen. Tevens organiseren we speciale bijeenkomsten voor onze leden en donateurs. Per kwartaal ontvangen zij het afdelingsblad de "Gidsengids".

Zin om vrijblijvend eens te komen kijken, mee te doen met onze activiteiten of lid worden? Dan kun je contact opnemen met ons secretariaat. Je bent van harte welkom!

Werkgroepen

- * Schoolwandelingen
- * Grijs, Groen en Gelukkig
- * Heemtuin
- * Vliegbasis Twenthe
- * Internationale School IST
- * IVN infokraam
- * PR & Communicatie
- * Publiekswandelingen

In dit nummer

3	Van de voorzitter
5	Op zoek naar de Klokjesgentiaan
	Intrigerende natuur
6	Wonder op een dood stammetje
7	Tuintellingen, weet wat er leeft!
8	In gesprek met...
9	De Boommarter
10	Insectenrijk, Mao en de mussen
11	Naar nieuws vanuit de Heemtuin
13	Herfst, een gedicht
14	Nieuws uit het Ledeboerpark
16	Belofte maakt schuld en De Blauwborst
17	Excursie Wilde planten in het Aamsveen
18	Hoe gaat het met de Boomkikker?
	Natuur(-gids) ervaring
19	Groen Verbindt, Paddenstoelencursus
20	Puzzelen met Nico
22	Agenda
23	Van de redactie, Phacelia...?

Coverfoto boommarter : Michiel Deiman

Van de voorzitter

Alweer ligt er een prachtig nummer van de Gidsengids voor u. De redactie heeft weer een mooi herfstnummer gemaakt in dit vreemde corona-jaar. Er staan gelukkig weer verslagen in van enkele activiteiten, want voorzichtig zijn we weer bezig met wandelingen voor publiek en schoolkinderen.

Nico heeft een puzzel voor ons gemaakt en behandelt een vogel: deze keer het Blauwborstje. Een van de weinige keren dat ik die zag en hoorde was in het Aamsveen, jaren geleden. Zo'n bijzonder vogeltje, dat blijft je bij!

Ook het lange interview met Henk Kaspers over zijn grote hobby en het bijzonder interessante verslag door Erika over de groei van een zwammetje in haar tuin wil ik graag in de aandacht van de lezers aan bevelen! Verder is in deze gidsengids veel nieuws te lezen, goed en slecht, uit het Abraham Ledebouerpark en staan er weer veel prachtige foto's in.

Wat mij betreft is de zomer voorbij gevlogen. Net als Pim, die daar in deze Gidsengids iets over schrijft, had ik door gebrek aan normale bezigheden en vakantie meer tijd om van mijn eigen tuin te genieten er in te werken. Nu wordt het herfst en ik hoop erg dat we de komende maanden door zullen kunnen gaan met de IVN-activiteiten waarmee we net weer begonnen zijn. De aantallen corona-besmettingen zijn helaas weer onheilspellend aan het stijgen.

Zelf heb ik enorm genoten van de paar wandelingen met publiek en schoolkinderen, die ik weer mee mocht maken. Dat er ook gidsen zijn die het zekere voor het onzekere nemen en hier nog niet aan mee willen werken begrijp ik volkomen. Iedereen moet zelf afwegen hoeveel risico hij of zij wil nemen. Wel proberen wij alles wat we organiseren zo veilig mogelijk te houden. Zo was het ook op de uitgestelde ALV, die we op 17 september in klein gezelschap, met open deuren en op ruime afstanden in het NIVON-gebouw hielden. Het verslag van deze vergadering zal in de volgende Gidsengids gepubliceerd worden.

Hoewel hij inmiddels weer uit de mode geraakt is wil ik eindigen met de groet die dit voorjaar ineens overal op dook en die weer nodig lijkt te worden: Blijf allemaal gezond! En de aanmoediging: hou vol!

Hanneke van Dorp

Bij op Koninginnekruid - Celia Horst

Op zoek naar de Klokjesgentiaan

Onlangs kreeg ik als noaber de gelegenheid op het landgoed Zonnebeek een bijzonder veld te bekijken waar de klokjesgentiaan bloeit.

De beheerder bood mij nadien aan met een selecte groep IVN gidsen daar nogmaals te gaan kijken in augustus. Dat was niet tegen dovemansoren gezegd. Na afstemming met Lidy Vrijheid heb ik per e-mail een uitnodiging gestuurd waarbij de eersten die reageerden waren uitgenodigd.

Met z'n zessen zijn we op woensdag 12 augustus samen op pad gegaan. Onder bijna tropische temperaturen (->30 graden!) vertrok de klokjesgentiaan-excursie vanaf Erve Lefertboer. De extreme droogte van dit jaar was al goed zichtbaar in het bos. Veel vergeelde bladeren bij het sporekhou (vuilboom) en bij berkenbomen.

Aangekomen op het paars kleurende heideveld is duidelijk zichtbaar dat delen van de heide in het verleden zijn afgeplagd. Waarmee een prima biotoop was gecreëerd voor de klokjesgentiaan. En dat is ook goed zichtbaar; ze zijn hier ook volop aanwezig! Niet enkel in de zo kenmerkende blauwe kleur maar ook in roze en wit!

Volgens Flora (deel 3 pagina 86 e.v.) komt een witte variant af en toe voor. Tevens wordt vermeld dat met name afgeplagde stukken de humusafbraak stimuleren en daar het bloemenzaad makkelijker kan ontspruiten. Er staat in het heideveld overwegend blauwe klokjesgentiaan.

Tevergeefs hebben we gezocht naar de afzetting van witte eitjes van het gentiaanblauwtje. Hiervoor is het wellicht aan de late kant; deze eitjes begin augustus nog te kunnen waarnemen is uitzonderlijk. Helaas hebben we ook geen vlinders van deze soort gezien. Wel ontdekten we de smaragdgroene zomervlinder, een zeldzame nachtvlinder die struikheide als waardplant gebruikt en op vochtige heidegronden te vinden is. Al met al een geslaagde excursie.

Chris Eijckholt

s' Ochtends werden we door Chris gastvrij onthaalt met koffie, thee en heerlijke koek. En na afloop stond er een koud drankje klaar. Met dank!

Met de vrijdagclub vrijwilligers van EnHOe ging Nico in het Aamsveen berken- en wilgenboschages omzagen. In een zo'n wilgenbosje trof hij bijgaande schedel, met prachtige schedelnaden. Maar, van welk dier? [Wie het weet mag het graag doorgeven aan de redactie]

Intrigerende natuur

Op zondag 9 augustus werd in Nederland de eerste hittegolf van 2020 gemeld. Vandaag is het 35 gr. met een luchtvochtigheid van 53 %. Iedereen zoekt verkoeling, hetzij in de schaduw, bij het water, airco, koud drankje of een ijsje.

Omdat het zelfs bij zulk extreem heet weer tegen mijn gevoel indruist om dan binnen te zitten, heb ik mijn ligstoel naar de schaduw van het huis geplaatst, pal naast de vlinderstruik. Ik heb weinig vlinders gezien dit jaar, maar vandaag wordt de vlinderstruik druk bezocht door vlinders en bijen. Meerdere koolwitjes zie ik, een Dagpauwoog, Atalanta en ook een Distelvlinder die regelmatig terug komt. Vanuit mijn stoel sla ik een tijdje gefascineerd de Distelvlinder gade en verbaas me erover hoe druk ze in de weer is. In razend tempo bezoekt ze met haar lange tong om de 3, 4 seconden een mini bloempje van de grote paarse pluimen. Ongelooflijk boeiend om te zien.

Joh, denk ik, doe rustig an en maak je niet zo druk. Daar is het vandaag toch veel te warm voor. Maar ze blijft maar doorgaan, snel bloempje in, snel bloempje uit. Ze zal haar reden hebben en ongetwijfeld "weten" wat ze doet. Vocht? Voeding? Ik laat het los. Dit kun je met een gerust hart aan de natuur overlaten, die heeft dat allemaal perfect geregeld. Ook voor de Distelvlinder, ook op extreem hete dagen..

Tineke Eitink

(Nee, geen foto deze keer .. ik wilde haar niet storen)

Film vogeltrek

Onlangs heb ik opnieuw genoten van een adembenemende film over vogeltrek op: https://www.youtube.com/watch?v=dKTa_vxrYlc&feature=youtu.be

De originele Engelstalige documentaire is weliswaar al een paar jaar oud, maar zelfs voor degenen die hem gezien hebben, is hij de moeite waard om nogmaals te bekijken. Deze werkelijk schitterende documentaire gaat over onze wereld, gezien vanuit het perspectief van vogels. John Downer volgt in deze film niet alleen hun duizenden kilometers lange reizen en ongelooflijke avonturen van vogelzwermeren, maar hij vliegt tussen hen in en neemt bijzondere natuurfenomenen met eigen ogen waar. Originele titel: Earthflight, UK 2013, BBC Worldwide Ltd. Veel kijkplezier!

Wonder op een dood stammetje

Stemonitis (netpluimpje); definitieve naam alleen na microscopisch onderzoek.

Mijn tuin in een woonwijk in Glanerbrug is een klein biotoop... Maar zo nu en dan vind ik er toch leuke natuurwonderen. Begin augustus zag ik een bruin hoopje onbestemd, op een dood berkenstammetje. Bij dit hoopje 'onbestemd', maar interessant, maakte ik een foto, pakte een loep, maakte nog een foto met macrolens. Vervolgens leek het op een vergane paddenstoel, maar welke?

Na contact met Laurens van Run, onze IVN-paddenstoelen-cursus-leraar, leek het een slijmzwam te zijn, maar in reeds vergaan stadium. Laurens gaf er zelfs een naam aan, namelijk Stemonitis of Netpluimpje. Dat vond ik erg knap van hem, want ik zager echt niets in wat op een slijmzwam leek:

Een hoopje 'onbestemd' lijkt een aftakelende slijmzwam Stemonitis.

De volgende dag ging ik nog eens kijken op het stammetje of er nog ontwikkelingen waren. En jawel! Er lag nu, naast de bruine puree, een geel hoopje drillerig spul.

Op hetzelfde stammetje, een dag later, 7.22 uur

Ik blij, want er leek nu toch iets te liggen wat me meer aan een slijmzwam deed denken. Gelukkig had ik die dag weinig afspraken gemaakt, en ik kon dus zo nu en dan kijken of er wat gebeurde. Tot mijn grote verbazing ging het razendsnel!

Binnen enkele uren zag het er al heel anders uit. De slijmige klodder transformeerde naar een toefje op steeltjes, met bovenop allemaal bolletjes als mini-speldenknopjes. Dit alles bij elkaar niet meer dan anderhalve centimeter doorsnede.

De Stemonitis verkleurde vervolgens rap van bleekgeel naar donkerbruin. Aan de zon kon het niet liggen, want het stammetje staat in de schaduw.

Na enkele uren leek de slijmzwam al op een hoopje 'onbestemd', maar ik kon nu wél zien wat het was.

Dezelfde dag, 11.01 uur

Dezelfde dag, 15.19 uur

Dezelfde dag, 15.30 uur

Ik had nog nooit eerder zo'n metamorfose gezien. Spektakel op de kubieke centimeter!

Erika van Oldeneel

Tuintellingen, weet wat er leeft!

Vogels, vlinders, bijen, bloeiende planten, egels, vleermuizen, spinnen... Er wordt heel wat afgeteld in en rond de tuinen van de Nederlandse inwoners.

In vorige uitgaven van de Gidsengids stonden regelmatig overzichtjes van resultaten van diverse tellingen. En we hebben onze lezers ook wel eens opgeroepen mee te tellen. Maar waar komen die tellingen vandaan? Wat moet je er mee? En... hoe doe ik mee?

Op de website www.tuintelling.nl staat dat allemaal precies beschreven:

"Tuinen beslaan een groot deel van Nederland. Maar wat er allemaal in leeft aan verschillende soorten vogels, vlinders, zoogdieren, amfibieën en insecten weten we nauwelijks! Met jouw hulp proberen we dat goed in beeld te krijgen. Als je denkt dat in tuinen alleen algemene planten en dieren voorkomen, dan heb je het mis. Maar ook van de gewone soorten weten we niet goed waar ze voorkomen. Daarom is het hard nodig om de natuur in tuinen beter in beeld te krijgen. Ook jouw tuin zit vol leven, geef het door!"

Het leuke van meedoen aan dit soort tellingen is dat je je eigen directe woon- en leefomgeving steeds beter leert kennen. En, voor de meesten onder ons zal gelden dat je er je kennis van de natuur ook mee vergroot. Houd je een en

ander gedurende een aantal jaren zelf bij, dan zal je ook een bepaalde ontwikkeling gaan waarnemen. Je leert je tuinbewoners steeds beter kennen.

Je kan gedurende het hele jaar door iedere week tellen en gegevens doorgeven. Maar er zijn ook speciale teldagen waarin een bepaalde soort wordt uitgelicht. Het laatste weekend van augustus werden er bijvoorbeeld vleermuizen geteld. En op 12 en 13 september waren de egels aan de beurt. Op 19 en 20 september zocht men naar spinnen in de tuin en van 25 september tot en met 7 oktober zijn de bodemdierpjes aan de beurt om geteld te worden. Op de website zijn zoekkaarten te vinden die je kunnen helpen bij het determineren en herkennen van de juiste soort. En je kunt daar ook je bevindingen doorgeven. Verder worden er tips gegeven hoe je een en ander kunt doen. En hoe je je tuin kunt verbeteren ten behoeve van al dat leven wat je graag zou willen tellen.

Wat ik zelf een leuke ontdekking vond, is dat je je tuin kunt aanmelden als tuinreservaat. Je tuin moet dan wel aan een paar voorwaarden voldoen, maar een beetje IVN-er zal zijn/haar tuin vast onder het kopje tuinreservaat kunnen scharen. Op een kaartje kun je zien welke tuinreservaten er bij jou in de buurt zijn en welke waarnemingen daar zijn gedaan. Leuk om zo te vergelijken wat er zoal bij jou in de buurt gezien wordt en of dat overeen komt met jouw eigen bevindingen.

Ik ben eigenlijk wel benieuwd of wij ook tellers binnen onze afdeling hebben. En wat je dan telt en met wie, waarom je er ooit mee bent begonnen en wat het tellen je heeft gebracht. Stuur je verhaal in naar de redactie en inspireer anderen om ook te gaan tellen.

Celia Horst

Een kijkje in het "tuinreservaat" van Pim Bosman

In gesprek met... Henk Kaspers

IVN (school-)wandelgids én... enthousiast fuchsiakweker

In zijn kas kweekt Henk fuchsia's via stekjes van de moederplant.

Op een zonnige dinsdag in augustus zijn Lidy Vrijheid en ik op bezoek bij IVN-collega Henk Kaspers. Hij heeft onlangs met zijn tuin deelgenomen aan de Opentuintagen van de Twentse Fuchsia Vereniging en wij mogen vanmiddag zijn tuin bewonderen.

We worden compleet overweldigd als we vanuit de keuken de tuin inlopen. Het is één grote bloemenzee. Tientallen hangende en staande fuchsiaplanten sieren de tuin. Overall waar je kijkt kleurige bloemen. Wat een feestje! Er hangt zelfs een heuse "Henk Kaspers" fuchsia, die hij zelf gekweekt heeft. Na een rondje in de kas en de tuin praten we met iets lekkers op het terras na over de fuchsia's. Als ik hem ter plekke uitnodig voor een kort interview reageert hij enthousiast. Meteen na de eerste vraag begint Henk uitgebreid te vertellen over zijn leven met de fuchsia's.

Zijn fascinatie voor de Fuchsia, naast dat hij het een mooie plant vindt, komt mede voort uit het feit dat hij er het hele jaar mee bezig kan zijn. Zijn interesse in de Fuchsia is een flink aantal jaren geleden begonnen. In 1980 koopt hij op een beurs zijn eerste fuchsiaplant die hij een mooi plaatsje in de tuin geeft, pal in de zon. Want zon is natuurlijk goed voor een fuchsia... denkt hij. Wat hij toen nog niet wist is dat de fuchsia juist niet een hele dag felle zon verdraagt. Je begrijpt het al... dit avontuur loopt niet goed af. Jammer Henk, denkt hij. Loslaten dan maar.

Een groot spandoek "Fuchsia Show" in Ruurlo, dat hij een paar jaar later ziet, op terugreis van vakantie, maakt hem weer nieuwsgierig. De zondag erop bezoekt hij de show en wordt ter plaatse spontaan lid van Fuchsiavrienden Twente-Salland. Hij koopt er een mooie grote (dure) fuchsiaplant en hangt hem in de tuin aan de pergola, uit de felle zon. De plant bloeit er weelderig ... en Henks liefde voor de Fuchsia is geboren.

Inmiddels is Henk al zo'n 30 jaar fuchsiakweker in hart en nieren. Hij verdiept zich in het kweken, de voeding, de namen, specifieke eigenschappen van elke plant en richt in 2000 zelfs de "Twentse Fuchsiacub" op (een afscheiding van de Fuchsiavrienden Twente-Salland).

Het bestaan van de Twentse Fuchsiacub is de laatste tijd wel wat in het geding meldt hij. Niet alleen doordat er weinig aanwas is van nieuwe en ook jongere leden, - maar ook omdat de jaarlijkse Stekkenmarkt van de Twentse Fuchsiacub dit jaar niet door kon gaan vanwege het - coronavirus. Hierdoor loopt de club veel inkomsten mis.

In het prille begin zoekt Henk contact met Zaadhandel Kootstra voor groente- en bloemzaden. Van hen leert hij veel over het juiste moment van bemesting en meststoffen zoals: magnesium voor de groei en het groene van het bladgroen; bloed en beendermeel (stikstof) voor de groei van de plant, blad en stengel; kalium zorgt voor een sterke plant en behoedt de plant tegen ziektes en fosfor voor de knopzetting, bloei, wortelvorming, energiegeleiding.

Tegenwoordig maakt Henk zijn eigen combinatie van meststoffen. Hij vertelt dat de meeste meststoffen bestaan uit korreltjes die een tijdje nodig hebben om hun werk te doen. Hij maalt een deel daarvan met een elektrische koffiemolen heel fijn, zodat ze in de potgrond sneller in water oplossen en dus ook eerder door de plant opgenomen kunnen worden. Naast de Fuchsia en Pelargonium (Geranium) kweekt Henk ook met succes tomaat, knoflook, selderij, maggiplant, paprika en heeft hij een perenboom. Van zijn bramen- en zwarte bessenogst maakt hij jam.

Ik vraag Henks vrouw Janny naar de fuchsiahobby. Zij vertelt met een glimlach dat ze het wel heel leuk vindt en zomers ook volop geniet van de prachtige bloemen, maar... soms is het wel een beetje veel. Ze heeft dit jaar toch de vitrage voor het keukenraam verwijderd, zodat ze een beter zicht heeft op de mooie tuin.

Op mijn vraag of Henk naast zijn vrouw Janny, zijn hond Tukker en het kweken nog tijd heeft voor andere hobby's, antwoordt hij dat zijn grootste hobby toch wel de natuur is. Vanwege de veelzijdigheid van de natuur en dat in de natuur alles zo mooi geregeld is.

In 2009 wordt hij lid van IVN Enschede. Henk is nu gepensioneerd en wil wat terugdoen voor de maatschappij, voor de kinderen van nu. Hij wil zijn kennis en enthousiasme voor de natuur graag doorgeven. IVN-collega Wim Pauw nodigt hem ca. 11 jaar geleden uit om eens een schoolwandeling mee te lopen (En wie Wim kent weet hoe bevlogen en overtuigend hij kan zijn...). Vanaf dat moment is Henk enthousiast schoolwandelgids.

Henks favoriete IVN-wandeling "De Weele", waar elk jaar veel animo voor is, wil hij dit jaar nog een keer gidsen in het najaar. Alles volgens de dan geldende coronaregels natuurlijk. Verder speelt hij met de gedachte om later in het jaar een interne wandeling in Hof te Boekelo te organiseren voor een kleine groep actieve IVN-leden. Ook heeft hij al gesprekken gehad met mensen van de Enschedese stadsbibliotheek om er een lezing te geven over de Fuchsia. Genoeg inspiratie en plannen dus...

Ik bedank Henk en zijn vrouw voor hun gastvrijheid en de interessante middag. Lidy en ik hebben niet alleen veel geleerd over de Fuchsia, we hebben ook tips gehad over het kweken en bemesten van tomaten. Dank je wel Henk!

Tineke Eitink

Meer informatie over de Fuchsia:

Henk Kaspers, tel. 053 4314175 - email: rh.kaspers@ziggo.nl en Mieke Hoogland, voorzitter Fuchsiavrienden Twente-Salland - email: gmhoogland@zonnet.nl en ook via Fuchsiakwekerij van der Velde: www.fuchsiakwekerij.nl

De Boommarter

De Boommarter - zie de foto op de voorpagina - oftewel de *Martes martes*, is een zoogdier uit de familie van de marterachtigen. Het is een beschermd dier en staat in Nederland op de Rode Lijst als "kwetsbaar". Oorzaak hiervan is de vroegere jacht op boommarters.

Een aantal leden van de Zoogdierverseniging heeft een werkgroep opgericht die zich inzet voor de bescherming en het behoud van de boommarter : Werkgroep Boommarter Nederland.

In Nederland leven twee sterk op elkaar lijkende marters: de steenmarter en de boommarter. Aan de hand van hun naam kan je het voorkeursleefgebied van beide soorten bedenken. Steenmarter leeft meer in een stedelijke omgeving; boommarter vooral in bos- en natuurgebieden. Althans, dat was vroeger zo: tegenwoordig wonen er boommarters in hartje Amsterdam en steenmarters in Friese veenweidegebieden.

Een steenmarter herken je aan de kleine oren, korte achterpoten, de vleeskleurige neus, de lichte ondervacht en vaak (maar niet altijd) gevorkte witte keelvlak. Een boommarter herken je aan de grote oren, lange achterpoten, donkere neus, een grijze ondervacht en vaak (maar soms ook niet) ronde of rafelige gele keelvlak.

Een boommarter kan ca. 40 – 50 cm lang worden. Wijfjes zijn een stuk kleiner dan de mannetjes. Alle martersoorten hebben ten opzichte van andere roofdieren aan elke poot vijf tenen. De sporen tonen doorgaans ook de nagels. Boommarters hebben geurklieren op de zolen van hun achterpoten en op de buik. Maar ook bij de mondhoeken en anus. Ze laten bewust geuren achter ter markering van hun territorium.

Wanneer je een hoop veren op of onder een dikke boomtak vindt en je ziet dat de veren afgebeten zijn, kunnen dat vraatsporen van een boommarter zijn. Vaak liggen er dan ook wel uitwerpselen in de buurt. Deze uitwerpselen zijn vaak 10 – 15 mm dik en 2 – 15 cm lang, met een gevlochten oppervlak en insnoeringen eindigend in een punt. Vaak grijs of zwart, ook wel met pitten of zaden erin.

Andere vraatsporen kunnen zijn: leeggegeten eieren, geheel of gedeeltelijk leeggegeten huiden van kleine zoogdieren of afgebeten koppen van kleine zoogdieren zoals konijnen en egels. De boommarter begraaft wel eens eieren (ook grotere als van kip en eend) in zand of mos.

De kans om een boommarter waar te nemen is erg klein. Met name omdat de trefkans met een dier met een groot territorium klein is. Boommarters met jongen zijn in het late voorjaar en zomer vaak overdag actief. In die periode worden regelmatig jagende vrouwtjes of bij de nestplaats spelende jongen waargenomen. De rest van het jaar zijn boommarters vooral 's nachts actief.

(Bron : Zoogdierverseniging Nederland)

NB: Fotograaf Michiel had dus veel geluk toen hij de boommarter van de voorpagina met zijn camera zo prachtig vastlegde...

Insectenrijk

Het grootse leven van kleine beestjes.

Al zo lang ik me kan herinneren kijk ik graag naar de kleine beestjes die ik tegen kom. Ik vind ze meestal heel erg mooi. En hoe langer je naar ze kijkt hoe meer bijzonderheden je ziet. Mooie kleuren, een grappig snuitje, prachtige vleugeltjes die soms schuil gaan onder sterke dekschildjes, kleine haartjes op het lijfje, bijzonder gevormde ogen. De kracht van dat kleine spul verwondert me. Met gemak worden de grootste dingen verplaatst. Als je daar over nadenkt en de verhoudingen doorvoert naar je eigen formaat, groeit het ontzag.

Voor mijn verjaardag kreeg ik het boek
"Insectenrijk. Het grootse leven van kleine beestjes."
Het is geschreven door Aglaia Bouma.

Op haar 17de is zij na de steek van een Europese Hoornaar in het ziekenhuis terecht gekomen en heeft zij vervolgens een fobie voor al wat zes pootjes heeft ontwikkeld. Een fobie die haar leven enorm beheerste. Op een dag besloot ze dat dat niet langer zo kon en is ze zich gaan verdiepen in het rijk van de insecten om daarmee haar angsten te overwinnen. Een enorm dappere stap! Door te kijken en proberen te begrijpen heeft ze grip gekregen op dat wat haar doodsangsten bezorgde. Ze schrijft op een erg leuke en onderhoudende wijze en illustreert haar verhaal met herkenbare voorbeelden. Echt een leuk boek om te lezen en van te leren. Ik heb er dan ook van genoten! En ik ben erg onder de indruk geraakt van hoe iemand met zo'n enorme angst voor iets besluit om juist dát te gaan onderzoeken. Dat vraagt de nodige moed en doorzettingsvermogen...

Bang voor kriebelbeestjes ben ik gelukkig niet. Maar slangen... pffff. Het angstzweet breekt me al uit als ik er aan denk! Hoe dat komt? Ik heb echt geen idee. Maar al van jongs af aan ben ik er doodsbenauid voor. Dus als iemand een goed en leesbaar boek of een mooie documentaire kent over bijvoorbeeld adders, ringslangen of andere slangen die we in onze mooie omgeving kunnen tegenkomen, dan hoor ik dat graag. Wie weet helpt het...

Celia Horst

Groots uitzicht van een klein insect, Ossiachersee - Oostenrijk

Nico van Diepen stuurde deze foto. Hij vraagt zich af welk glansvliegdra zich hier op zijn dahliablade voltrekt...

Mao en de mussen

En tóch zijn er ook voor mij momenten dat ik dat kleine spul iets minder weet te waarderen...

Afgelopen zomer heeft mijn nog altijd groene Buxushaag een totaal ander uiterlijk gekregen; de Buxusmot heeft nu dan toch ook Twekkelo weten te vinden. Eerst was het alleen nog bij de burens verderop. Maar als je dat gezien hebt, dan weet je dat het niet lang meer duurt voor ze ook bij jou een kraamkamer zoeken voor hun hongerige kroost. En honger hadden ze! Binnen de kortste keren veranderde mijn prachtig groene buxus in troosteloos bruin-grijs...

Tijdens mijn wandelingen met de hond leek het wel of ik dit jaar meer nesten van de Eikenprocessierups dan vorig jaar in de bomen zag zitten. Ook die hebben de weg naar Twekkelo gevonden! En dan hebben we natuurlijk nog de Paardenkastanjenmineermot waar ik al eens eerder over schreef. Ook die liet zijn aanwezigheid weer zien in de bladeren van de Paardenkastanjes.

Allemaal beestjes waar we flink last van kunnen hebben en die onze omgeving er nu niet direct mooier op maken. En ja, wat doe je er dan aan?

Ik kwam het volgende verhaal tegen:

Het was 1957, in China was Mao aan de macht. Mao wilde alle mussen in het land uitroeien, ze zouden namelijk het graan van de hongerende bevolking opeten. De Chinezen werden allemaal opgeroepen om vier dagen lang met potten, pannen en zelfgemaakte vaandels de straat op te gaan en zoveel mogelijk kabaal te maken. Het idee was dat de mussen zo van stress en uitputting dood zouden gaan. En dat lukte! In vier dagen tijd stierf bijna de hele mussenpopulatie uit. Maar... toen kwamen de sprinkhanen. Die vervolgens zonder gevaar, want er was geen mus meer te bekennen, de hele graanoogst op aten. Men probeerde het tij nog te keren door vanuit de Sovjet Uni mussen te importeren, maar het was al te laat.

De les die we hieruit kunnen leren:
Heb je last van plaagdieren...
Bedenk goed wat je doet!
Zomaar ingrijpen in de natuur is niet zonder consequenties.

Celia Horst

Naar nieuws vanuit de Heemtuin

Toen ik begin september thuis kwam van een paar dagen vakantie vond ik dit mailtje van Pim:

Beste Heemtuiniers en andere mogelijk geïnteresseerden,

Wij als klein groepje liefhebbers/enthousiasten van de Heemtuin, die (bijna) elke woensdagmorgen(middag) in de heemtuin werken en ons best doen, zonder al te veel kennis, er toch nog iets van te maken, zijn vaak teleurgesteld in wat anderen (zeg maar vandalen) in de heemtuin vernielen, maar ook planten "jatten".

Als er dan ook nog eens geruchten rondgaan dat de Heemtuin wel een beetje een zootje is, dan komt bij mij wel eens de gedachte op het bijltje erbij neer te gooien.

Bijgaand enkele foto's van een "feestje" afgelopen weekend.

Foto 1: restanten van een aantal brugplanken van het bruggetje over de Roombeek (de brugleuning was al enkele dagen eerder gesloopt) Dit vuurtje werd gestookt onder de Lindeboom op het grasveld (een wonder dat de boom het overleefd heeft)

Foto 3: Dezelfde Lindeboom waar verse brandstof afgebroken werd.

Foto 5: Een andere hoek van het grasveld waar eveneens een vreugde vuur werd ontstoken.

Foto 8 en 10: De restanten van de kunststof (gerecycled) bankjes die een aantal jaren geleden door de Milieudienst aan het IVN geschonken waren.

Sorry mensen, ik moest dit even van me afschrijven...

Ik weet dat er veel ergere dingen op deze wereld gebeuren.

Groeten,

Pim Bosman

Op Vrijdag 4 september kwam dit onderwerp ook aan de orde op de vergadering van de vereniging Wageler samen (i.o.). Gerrit Meutstege zorgt ervoor dat er aangifte gedaan wordt bij de politie. Na de vergadering ben ik zelf even gaan kijken in de heemtuin. Ik vond de situatie nog treuriger dan uit de foto's van Pim blijkt.

Van de bankjes, die samen als ik me goed herinner een aanschafwaarde van ongeveer € 1200 hadden is niets meer over dan een paar metalen onderdelen die er ter versteviging ingezeten moeten hebben. De brandplek van het laatste, groot vuur waarin de kunststofbankjes verdwenen is enorm. Het vuur is zo heet geweest dat een half rond gat gebrand is in de kornoelje struik waar het naast gelegen heeft. De wilde appelboom die daar in de bosrand staat heeft een flinke schade opgelopen, maar gaat het overleven. Ook de gehavende linde zal het overleven en zich redelijk herstellen als ze nu goed netjes gesnoeid wordt. Onder de linde zijn de restanten van de brugleuning te herkennen, maar dit vuur is niet zo groot geweest dat de kroon van de linde er erg veel schade van opliep.

Dit alles is een vreemd contrast met de aangename sfeer van dit grasveld waar de Roombeek doorloopt. Het was altijd een fijne plek voor heemtuindagen. Groepen gebruiken het grasveld voor joga lessen en dergelijke, kleuters doen er de heembostocht. Veel mensen zaten er op de bankjes, die er nu niet meer zijn.

Foto 3 - de mishandelde Lindeboom

Foto 8 - de restanten van wat eens een fijn bankje was...

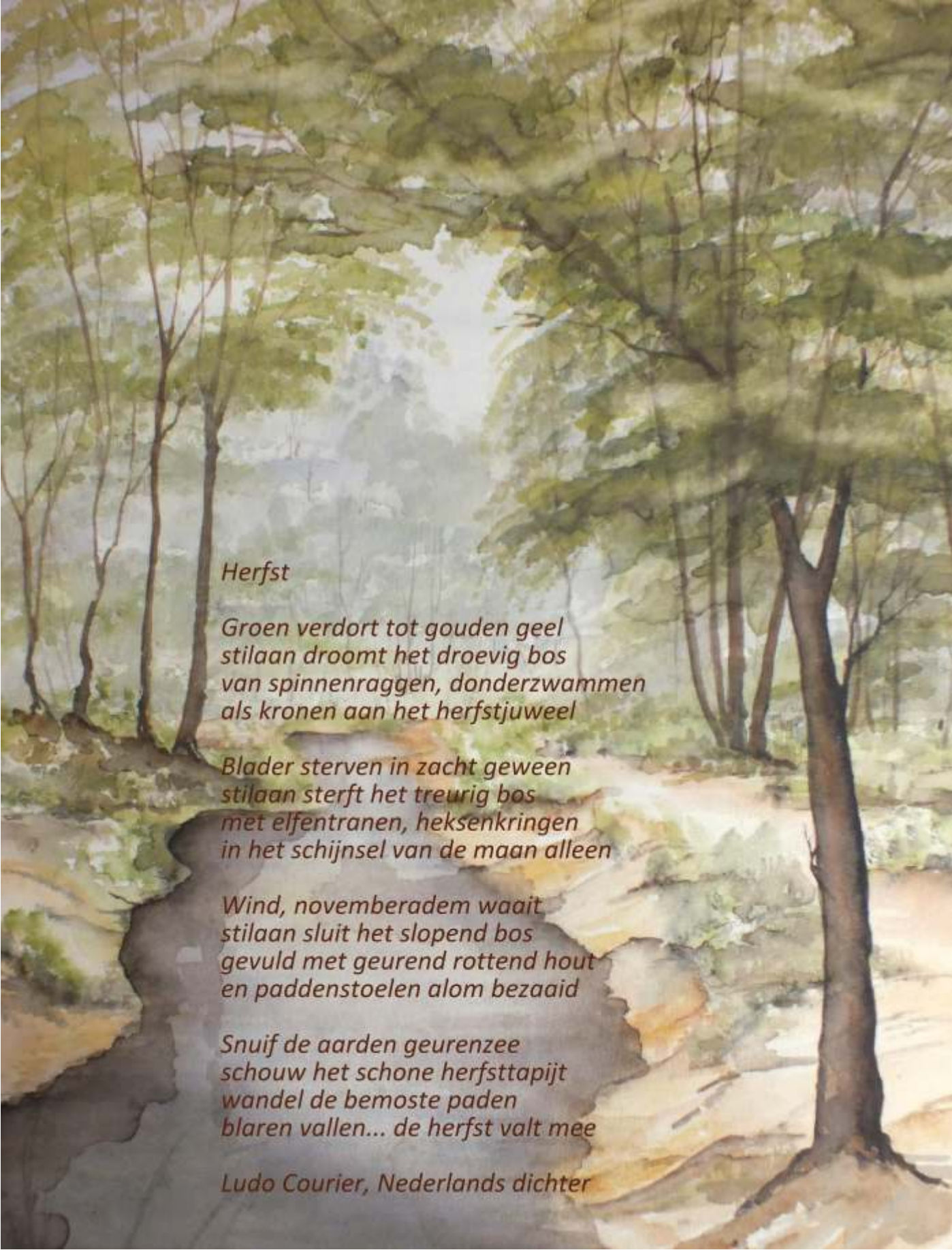
Deze bankjes werden een jaar of 12 geleden in de heemtuin geplaatst. Twente Milieu had de bewoners van Enschede gevraagd hun oude milieupassen in te leveren en zocht een manier om de waarde van het zo verzamelde plastic terug te geven aan de bewoners van Enschede. IVN werd hiervoor uitverkoren. Twente Milieu schonk ons een cheque, waarmee we (na het bedrag iets naar boven afgerond te hebben uit onze reserves) de bankjes konden betalen. De plaatsing is verzorgd door de toenmalige medewerkers van de gemeente in het Lammerinkswönnert en Benno heeft me geholpen iets goeds uit te zoeken en te bestellen. Ik vond het heel passend om dit geld aan bankjes van gerecycled kunststof te besteden en ze op een plek neer te zetten waar IVN een binding mee heeft, en alle bewoners van Enschede er plezier van konden hebben. Het is bijzonder tragisch dat een vandaal ze zo aan hun eind laat komen en bovendien de warme sfeer van deze plek hiermee zo beschadigt dat vrijwilligers, die zorgen voor het onderhoud van de heemtuin, zich afvragen of ze het bijltje er maar bij neer zullen gooien.

Vervanging van de bankjes lijkt ook niet zo voor de hand liggend, want "wie gaat dat betalen?" en wie gooit er geld in deze bodemloze put? Dit is niet de eerste keer dat er vernielingen of diefstal plaatsvinden in de heemtuin hoewel het nog nooit zo erg was.

Hanneke van Dorp

Twekkelo - Celia Horst

Herfst

Groen verdort tot gouden geel
stilaan droomt het droevig bos
van spinnenraggen, donderzwammen
als kronen aan het herfstjuweel

Blader sterven in zacht geweën
stilaan sterft het treurig bos
met elfentranen, heksenkringen
in het schijnsel van de maan alleen

Wind, novemberadem waait
stilaan sluit het slopend bos
gevuld met geurend rottend hout
en paddenstoelen alom bezaaid

Snuif de aarden geurenzee
schouw het schone herfsttapijt
wandel de bemoste paden
blaren vallen... de herfst valt mee

Ludo Courier, Nederlands dichter

Nieuws uit het Ledeboerpark

De afscheidslunch van Mariette de Groot vond op 1 juli j.l. plaats. Weliswaar in een feestelijk versierd Lammerinkswönner, helaas en petit comité vanwege corona. Mariette was medewerkster van de afdeling DuurzaamheidsEducatie van de Gemeente Enschede. Zij sloot haar ruim 40-jarige carrière bij de Gemeente af met haar pensioen. Zij werkte de laatste jaren als coördinator van vrijwilligers, als opvolgster van Thea Otten. Zij mocht een aantal cadeaupakketten in ontvangst nemen van de Gemeente Enschede, stadsdeel Noord en en haar naaste collega's van het Ledeboerpark. Mariette was blij met het grote boeket dat zij als dank voor de prettige samenwerking namens IVN Enschede uitgereikt kreeg. Wij wensen haar samen met haar man Frans (en hond Wiskey) alle goeds voor de toekomst.

Barbera Lagrauw-Quist werkte nauw samen met Mariette. Na Mariettes vertrek was Barbera bereid om zich over een aantal taken betreffende de Duurzaamheidseducatie te ontfemen. De gemeente had echter al vaker aangegeven dat er voor de uren van Mariette geen ambtelijke uren terug zouden komen.

Het samenwerkingsverband tussen De Viermarken, Stawel en AOC wil graag een vereniging oprichten, van waaruit er wel iemand aangenomen zou kunnen worden voor de taken van Duurzaamheidseducatie (o.a. onze IVN-activiteiten voor de schoolwandelingen).

Het samenwerkingsverband hoopt de vereniging begin volgend jaar op te kunnen starten. Om de tussentijdse periode te kunnen overbruggen heeft het samenwerkingsverband samen met de Gemeente Enschede een speciale constructie bedacht. Hierin zorgt de gemeente voor het budget zodat het samenwerkingsverband Barbera een tijdelijk contract kan aanbieden.

Op dinsdag 28 juli is een tijdelijke contract, voor 16 uur in de week, in het Ledeboerpark getekend door Gerrit Meutstege van STAWEL en Barbera. Van harte gefeliciteerd Barbera. Het IVN is blij met je!

Bezoek de nieuwe Bomententoonstelling. Regelmatig zijn er tentoonstellingen in het Lammerinkswönner. Dit jaar zag het er naar uit dat er geen zou komen. Barbera en Mariëlle kwamen op het idee van een Bomententoonstelling. Samen zijn we in mei gestart met brainstormen over de inhoud en uitvoering. Begin augustus was alles gereed. Wat valt er zoal te zien? Stammen van verschillende bomen, uitleg over schadelijke schimmels en boomkap, gereedschappen uit de bosbouw en een creatief kinderhoekje. Natuurlijk gelden ook hier speciale corona-regels. Zo mogen de tuinen en de banken op het erf niet gebruikt worden. Er mag een beperkt aantal mensen tegelijk naar binnen, moet men 1,5 meter afstand houden en er is een vastgestelde looproute.

Tineke Eitink - de foto's zijn gemaakt door Mariëlle Husers

Stammen van verschillende bomen, met informatie

Gereedschappen en machines gebruikt in de bosbouw

Kinderhoekje met takken, bladeren, bomenboek, puzzel, kleurplaten

Leerwerkploeg in Ledeboerpark

Op 15 juni 2020 zijn wij bij Onderhoud Enschede op het Ledeboerpark gestart met een leerwerkploeg om mensen bekwaam te maken in het werken in het groen, onder leiding van een leermeester.

De deelnemers die deelnemen aan dit traject hebben een afstand tot de arbeidsmarkt. Zij worden arbeidsfit gemaakt en kunnen zich ontwikkelen in het groenonderhoud om zo vakvaardigheden te verkrijgen. Aan het einde van het traject maken ze een kennistest, waar ze na goed resultaat een certificaat van krijgen en kunnen doorstromen naar een reguliere baan.

De werkzaamheden zijn zeer divers, zoals het onderhouden van borders en heestervakken, het snoeien van heesters en bomen, hagen knippen, graskanten snijden en de verhardingen van de zandpaden herstellen.

Frank Dubbelink, leermeester Leerwerkploeg Ledeboerpark

N.B. Toen ik voor mijn vrijwilligerswerk na een vakantie van 3 weken het Ledeboerpark weer binnenliep, viel het me onmiddellijk op dat de struiken flink teruggesnoeid waren. Vooral de Rhododendrons, de voorste heel kort, de achterste wat hoger. Veel haagjes waren keurig strak gesnoeid en ook de graskantjes langs de paden. Ik vond het opvallend. Wat is het toch een mooi park. Ik sprak Frank hierop aan en zo groeide het idee om een klein stukje in de Gidsengids te schrijven. Tineke Eitink

Zwavelzwam Buurserzand - Erika van Oldeneel

Vacature kleuters Herfstkring

In het Ledeboerpark wordt van 21 september t/m 30 oktober dagelijks voor kleuterklassen een zgn. "Herfstkring" georganiseerd.

Daarvoor zoekt de afdeling Duurzaamheidseducatie van de Gemeente Enschede enthousiaste vrijwilligers die het leuk vinden om basisschoolleerlingen van 4, 5 en 6 jaar spelenderwijs kennis te laten maken met de herfst, het bos en de dieren in het bos. Jij hoeft de activiteit slechts op te starten, niet te begeleiden.

De ochtend begint om 8:45 uur. Je helpt met het klaarzetten van de materialen in het bos. Om 9:00 ontvang je de eerste groep kleuters en enthousiasmeert ze met een kort verhaal over de herfst. Vervolgens leg je aan de ouders uit hoe zij de activiteit zelf alleen kunnen begeleiden en neem je afscheid van de leerkracht en de groep. Na een korte koffiepauze in het Lammerinkswönner sta je om 10:15 uur weer klaar om de volgende groep te ontvangen. Zodra die is opgestart kom je terug naar het Wönner en zit je werk er op. Wanneer en hoe vaak je mee wilt helpen is aan jou.

Het doel van onze educatieve activiteiten is dat basisschoolleerlingen waardering en respect krijgen voor de natuur. Als je het leuk vindt om aan deze Herfstkring mee te werken, neem dan snel contact op met Barbera Lagrauw-Quist via: b.quist@enschede.nl

De Blauwborst...

Of het blauwborstje, zoals dit zangvogeltje heet in "Zo leer je vogels kennen uit 1961", zie je op de foto rechts onderaan op de volgende pagina.

In de soortbeschrijving wordt hij hier een 'vrij algemene broedvogel' genoemd. Maar na die jaren zestig ging het snel bergafwaarts met deze fraai gekleurde vogel, vooral door het verdwijnen van geschikte broedgebieden. De blauwborst houdt van natte gebieden met lage vegetatie, en hier en daar een struik als uitkijkpost en als podium om zijn zangkunst te vertonen.

In "Vogels in Twente" (1998) wordt ook geschreven dat de blauwborst vroeger inderdaad niet zeldzaam was, met veel broedplaatsen in Twente, zoals Molenven, Lonnekerberg, Aamsveen, bij de IJsselcentrale in Hengelo en de Bergvennen.

Maar in de tachtiger jaren konden in Twente nog maar drie broedparen worden geteld. Door de aandacht voor behoud en verbetering van natuurgebieden kon eind jaren negentig al vastgesteld worden dat er zo'n vijftig paartjes broedden in Twente, met name in Engbertsdijkvenen, Aamsveen, Witteveen en Haaksbergerveen.

In de jaarlijkse rapportages van het Sovon over de Broedvogels in Nederland prijkt jaarlijks een plusje bij de landelijke index, een matige toename.

En in natuurgebied Ottershagen, waar Natuurmonumenten een rigoureuze, omvangrijke bomenkap heeft doorgevoerd, is er een flinke toename van de blauwborst (naast natuurlijk het spectaculaire succesvolle broedsel van de grauwe kiekendief).

Ik kijk dan ook met belangstelling uit naar de werkzaamheden in het Aamsveen, met name de invloed op de vogelstand.

En hopelijk wordt dan een keer tijdens een Aamsveenwandeling ons oor getroffen door de uitbundige zang van de blauwborst. En als we dan onze kijker richten op deze toonkunstenaar kunnen we ons vergapen aan een prachtig gekleurde vogel, met zijn helder blauwe borst met witte stip, aan de onderkant afgezoomd met een zwarte band met daaronder een oranjebruine band.

Ik heb één keer een blauwborst gespot, in het Zwanenwater in Noord Holland. Het zou toch mooi zijn om er ook een keer een tegen te komen in het Aamsveen.

Nico van Diepen

Wist je dat...

De Kauw een kampioen is in het imiteren, zo kan hij bijvoorbeeld blattende schapen of menselijke woorden nadoen. Ze hebben ook dialecten, waardoor een Kauwtje in Limburg anders klinkt dan het Kauwtje in Twente.

Belofte maakt schuld...

Een oud maar nog steeds actueel gezegde. In het zomer-nummer van onze GG (nr.253) heb ik een klein verhaaltje geschreven over enkele zaken die zich in en rond mijn tuin hadden afgespeeld. Ook dat ik zo'n jaar geleden een bonte vogel had gespot, en dat het me niet gelukt was deze op de foto te zetten, maar als het ooit eens... nou die schuld wil ik nu inlossen.

Toen ik deze zomer op ons keukendak bezig was met het altijd weer nodige onderhoudschilderwerk en van daaruit een goed uitzicht had op het (in het vorige verhaaltje genoemde) speelveld, trof mijn oog plotseling weer de bonte kraaiachtige vogel !!

Ik kreeg alle tijd om mijn fototoestel te halen en rustig een aantal foto's te maken, toen ik klaar was vertrok hij weer met al z'n zwarte makkers (als ik dat zo zeggen mag). Het blijkt dus een Bonte Kauw te zijn (niet te verwarren met Koe in e.o.a. dialect). Volgens "Google" is het een meer voorkomende kleurmutatie bij vogels en wordt Leucisme genoemd. Hierboven zie je de bewijsfoto.

Nu ik toch de pen ter hand heb genomen wil ik ook nog iets positiefs zeggen in deze toch vreemde en moeilijke Coronatijd. Vanwege die Corona "lock down" hebben ook wij dit jaar onze vakantie moeten afzeggen en zoals een aantal van jullie wel weten, gaan wij altijd in de periode eind mei tot 2e helft juni. Na(ast) het voorjaar is dit toch eigenlijk ook wel de mooiste periode in de tuin, en ik heb sinds jaren niet zo van m'n tuin genoten als dit jaar !

Mede door de niet zo hoge temperaturen en af en toe toch wat regen, ondersteund door zo nu en dan een "kunstmatig" regenbuitje en regelmatig een beetje de zaak bijhouden. Als ik andere jaren terug kwam van vakantie dan was het vaak 1 á 2 dagen rats-rats de tuin door en was ik eigenlijk alweer bezig met het najaar, nu was het veel langer genieten.

Dus, zo heeft ieder nadeel toch ook een voordeel (wie zei dat ook alweer ??).

Pim Bosman

Excursie Wilde Planten in het Aamsveen

Ook dit jaar stond een excursie Wilde Planten in het Aamsveen gepland, begeleid door IVN gidsen, in samenwerking met Landschap Overijssel. Zoals gebruikelijk werd een paar dagen eerder voorgelopen met een aantal gidsen. Met z'n vijven gingen we op pad samen met Harry Koster.

De tijd van bloeiende wilde orchideeën was voorbij, wel zagen we hennepnetel, klokjesgentiaan, zonnedauw, blauwe knoop en nog een enkel veenpluisje.

Het was grappig om onderweg de levendbarende hagedissen weg te zien rennen, toen we ze stoorden in hun slaapje in de zon. Ook zagen we een paar kleine adders en kikertjes. Aan het einde van de wandeling nog braamstruiken afgespeurd, maar de boomkikkers lieten zich die dag niet zien.

Voordat de eigenlijke wandeling kon plaatsvinden moest eerst het plastic van een van de kluunplaatsen, die tijdens de excursie getoond zou worden, verwijderd worden.

Afdekken met plastic blijkt een effectieve manier te zijn om de kluunplaats onkruid vrij te houden. Maar zo zonnig als het met het voorlopen was, zo nat was het op de ochtend van het opschonen van de kluunplaats.

Aanmelden voor de excursie kon via de website van IVN of Landschap Overijssel. Vanwege corona konden deze keer maximaal 18 mensen mee, 6 per gids. Na een extra uitnodiging per email aan de mensen die via email op de hoogte gesteld wilden worden van nieuwe IVN-activiteiten was de excursie al snel vol.

Op dinsdagmiddag 25 augustus regende het helaas weer flink. De gidsen Hanneke, en de twee Lidy's trokken elk met tussenpozen van 20 minuten met een klein groepje het Aamsveen in. De laarzen en regenkleding bleken geen overbodige luxe...

Ook genoeg dieren te vinden in het Aamsveen. Zie hier de grauwe klauwier, libelle op zonnedauw, adder, heideblauwtje en de blauwborst.
Foto's Michiel Deiman

Hoe gaat het met de boomkikker?

Als deze Gidsengids bij de lezers beland is is het misschien te koud geworden, maar nu in september zou iemand die er op let op de goede plekjes in de Zuid Esmarke nog best een boomkikker zonnend in de bramen kunnen aantreffen.

Ze zijn er nog steeds te vinden, en in het voorjaar te horen. Mijn indruk van de tochtjes dit voorjaar op mooie avonden is dat er wat minder zijn dan we er vroeger soms hoorden. De telgegevens van de afgelopen jaren gaven ook dat beeld. Om de boomkikkers rond Enschede te behouden zal er altijd zorg en aandacht moeten zijn voor de kwaliteit van het landschap. Boomkikkers zijn veeleisende beestjes.

Aan het eind van de jaren 80 van de vorige eeuw was de populatie heel klein geworden en stond op het punt uit te sterven. Door de aanleg van enkele basisbiotopen en vele kleinere poelen in de Zuid Esmarke kon het aantal boomkikkers weer toe nemen. In de jaren '90 kon men tijdens nachtelijke fietstochtjes op warme voorjaarsavonden weer genieten van het karakteristieke geroep van de mannetjes boomkikkers. Toch werd het formaat van een echt levensvatbare populatie ook toen niet bereikt. Na verloop van enige jaren bleek het aantal boomkikkers weer af te nemen. Dat heeft te maken met het pionierskarakter van de boomkikker. Poelen en basisbiotopen moeten geregeld schoongemaakt worden en onderhouden worden omdat boomkikkers tamelijk kale niet dichtgegroeide wateren nodig hebben om zich voort te planten. Maar er leek nog meer aan de hand te zijn. Een te kleine populatie, die daarna weer groeit kan zo veel genetische diversiteit verloren hebben dat dat de overlevingskansen gaat beperken. Zeg maar: inteelt. Om daar iets aan te doen werd gewerkt aan betere verbindingen met de naburige populatie in het Witteveen.

In 2014 werd een crowdfundingactie gelanceerd door Landschap Overijssel om een reservaatje aan te leggen op een terreintje aan de Weustinkhoekweg. Dat kon met andere poelen in die omgeving de noodzakelijke verbinding vormen. Na een feestelijke opening werden er een paar voorjaren boomkikkers gesignaleerd. Geen grote aantallen, maar dat kan genoeg zijn om uitwisseling tussen de populaties op peil te houden. Helaas bleek de laatste twee jaar dat er geen water in het reservaat stond in de tijd dat de boomkikkers het nodig hadden. Hierbij speelde een rol dat we een paar extreem droge jaren hadden, iets waar we waarschijnlijk in de toekomst meer mee te maken krijgen. Het plastic in de bodem van de poel blijkt lek te zijn, waardoor het ook geen nut heeft bij droogte water in het biotoop te pompen. Inmiddels worden er door Landschap Overijssel plannen gemaakt om het plastic te verwijderen (mogelijk met hulp van vrijwilligers) en een nieuwe, diepere poel aan te leggen, waar in droge voorjaren ook water in zal staan. Als het lukt dat werk deze winter nog uit te voeren zullen de boomkikkers de poel volgend jaar al kunnen gebruiken.

Hanneke van Dorp

Natuur(-gids-) ervaring

Eindelijk, na al die maanden corona-stilte mogen we weer schoolwandelingen gidsen in het Aamsveen. Het contrast tussen de twee groepjes die ik tot nu toe had kan bijna niet groter, maar wat waren het allebei leuke wandelingen! Woensdagmorgen mocht ik een groepje Montessori-leerlingen met een moeder rondleiden. Leuke, geïnteresseerde kinderen met veel voorkennis. Ze vonden de nog bloeiende klokjesgentianen en de bloeiende heide erg mooi. Toen ik met de moeder praatte over de vele berkjes die opschieten en waar ook vrijwilligers vaak mee bezig zijn om ze eruit te halen, (bijna onbegonnen werk) wilden de kinderen wel even helpen en begonnen al te trekken aan de berkjes in het pad. Het lukte ze er een paar uit te trekken. Die werden niet weggegooid, nee, die wilden ze wel meenemen in de hoop dat ze ze nog poten konden in het tiny forest dat vlak bij hun school komt. Ik heb geadviseerd ze eerst maar in een bloempot te zetten en er een stuk af te knippen om ze meer kans te geven.

Op donderdag had ik een groepje leerlingen van de Windroos en hun leraar mee. Een groepje waarvan waarschijnlijk niet één ouder in Nederland opgegroeid is. De leraar vertelde dat dit een heel nieuwe ervaring voor ze was omdat ze met hun ouders niet de natuur in gaan. Hij was vorig jaar ook met zijn leerlingen in het Aamsveen geweest en ze praatten er het hele jaar nog over.

Voor de kikker die ze op hun hand gehad hadden had veel indruk gemaakt. Ook deze groep was erg leergierig en enthousiast. Behalve de kikkers en de hagedis (die een deel van de groep met de leraar zag) vonden ze de "vleesetende plant", de zonnedauw, heel bijzonder. Ik vond het zelf erg leuk en lief hoe één van de leerlingen zijn klasgenootjes vriendelijk tot de orde riep: "Hé, dat is geen anderhalve meter!" toen ze veel te dicht bij me kwamen staan. Je merkt wel dat je je verhaal anders moet vertellen aan deze kinderen en dat je erg moet opletten dat ze begrijpen wat je ze vertelt. Het is een heel nieuwe wereld voor ze. Ze vonden het Aamsveen mooi. En dat vind ik dan weer heel bijzonder, als kinderen van een jaar of 11 dat spontaan tegen me zeggen. "Dit lijkt helemaal niet op Nederland." zei een jongen.

Hanneke van Dorp

Groen Verbindt

Een impressie van een activiteit van Groen Verbindt

Hoe gaat het eigenlijk op Erve Leppink, vroeg ik mij af. Bestaan de "groene middagen" nog? En hoe zit het met de rolstoelwandelingen? Ik vroeg Jan Willem er naar. Hij vertelde mij het volgende:

De groene middagen (de eerste maandag van elke maand) zijn weer gestart! De invulling is verschillend natuurlijk. Zo hebben we (een drietal vrijwilligers) onlangs wat bloemen uit de tuin van Erve Leppink geplukt en ook een mandje vol toppen van de lavendel. Meestal verzamelen zich dan zo'n 8-tal bewoners rond een aantal tafels en gaan we samen aan de slag. Bewoners zijn wel beperkt in het meedoen. Ruiken, kijken, voelen, dat kan natuurlijk altijd. Samen maakten we een klein bloemstukje en een (lavendel)geurzakje voor elke bewoner.

Bij een van de bloemstukjes maakte een bewoner een heel grappige opmerking: "Een bruidsboeket in een pudding-schaaltje". Dat had ze goed gezien!

Volgende keer gaan we iets uit de tuin halen om er samen een lekker soepje van te maken en te proeven. We gebruiken ook wel de natuurkist, zitten bij mooi weer buiten en verzamelen wat natuurdingen op de tafel, ik vertelde en liet wat zien over bijen (+honing proeven natuurlijk), enz.

De foto hiernaast is vorig jaar tijdens een van onze "groene middagen" gemaakt. Deze middag gingen we, geheel naar het thema Herfst, met een pompoen aan de slag. Na flink wat snijwerk kwam het afval op een krant die uitgelezen was en waarop nu mooi de pitten konden worden uitgezocht, zodat we volgend jaar ook weer pompoenen kunnen kweken. Zo kon er een heerlijke soep worden gebrouwen waar we naderhand allemaal van gesmuld hebben.

De zaden kunnen we volgend jaar weer gebruiken

Karin Ferwerda wist me overigens te vertellen dat de rolstoelwandelingen helaas nog even uitgesteld moeten worden i.v.m. personele onderbezetting bij Erve Leppink. We hopen dat het binnenkort toch echt ook weer mogelijk is om de bewoners mee naar buiten te kunnen nemen om samen te mogen genieten van de frisse lucht. De wind weer eens in de haren en de zon op de huid te voelen. Het doet de mensen altijd zichtbaar goed!

Nieuwsgierig geworden naar de groene avonturen en belevenissen rond Erve Leppink?

Neem dan eens een kijkje op www.groen-verbindt.nl

Celia Horst

Vliegenzwam - Celia Horst

Paddenstoelencursus

Na een inventarisatie vorige winter bleken 4 gidsen (Erika, Jacques, Lidy S. en Lidy V.) wel zin te hebben zich meer in paddenstoelen te verdiepen om ook als gids op dit terrein wat beslagener ten ijs te komen.

De cursus o.l.v. Laurens van Run stond gepland voor deze nazomer, maar door COVID-19 werd alles anders. Zo ontvingen we tot onze verrassing in mei/juni wekelijks van Laurens een digitale les met ingesproken commentaar. Ook vragen stellen ging digitaal. We leerden zo heel wat bij en zowel docent als leerlingen waren bovendien lekker bezig in coronatijd.

De praktijkoefeningen waren nog bescheiden door het droge weer, maar na alle regen van de afgelopen dagen gaat hopelijk binnenkort het paddenstoelenfestijn losbarsten! Dankjewel, Laurens, voor deze leuke cursus!

Lidy Vrijheid

Nico's puzzel

Van natuur tot cursus in achttien stappen

Vul in onderstaand diagram zestien woorden in volgens de omschrijving die erachter staat. Ieder woord bestaat uit zes letters. Vijf van die zes letters zitten ook in het woord dat er boven staat (en dus ook van het woord dat eronder staat), maar niet in dezelfde volgorde. Succes.

N	A	T	U	U	R	milieu
						schrijver
						boodschapper
						dameshemdje
						levenslustig
						donderspeech
						netvlies
						verblijf
						geuren
						kazemat
						gewaden
						voetenbankje
						putter
						gedoe
						peignoir
						baarmoeder
						nukkig
C	U	R	S	U	S	leergang

Kruisspin (*Araneus diadematus*) - Henk Eitink

Agenda

Na een periode waarin helaas alle geplande wandelingen moesten worden geannuleerd, zijn we nu voorzichtig weer begonnen met wandelingen te plannen. We moeten ons echter wel aanpassen aan de coronasituatie.

Dat betekent dat men alleen mag meewandelen na aanmelding via de IVN-website.

Er is een maximum van 9 wandelaars per gids. In sommige gevallen (bijvoorbeeld wilde planten excursie) kiezen we zelfs voor maximaal 6.

Natuurlijk houden we 1,5 m. afstand, geven we niets door, lenen niets uit en nemen geen geld aan.

Wie klachten heeft blijft thuis.

Cursussen

Paddenstoelencursus

Afgelopen periode hebben een paar van onze leden deel genomen aan een paddenstoelencursus. Geheel corona-proof! Nieuwsgierig naar hoe dat ging? Kijk dan snel op pagina 19 van deze Gidsengids en lees er daar meer over.

In de tuin van het clubgebouw van IVN Haaksbergen vond op 9 juni jl. de eerste kennismaking plaats tussen IVN Haaksbergen / IVN Enschede als gezamenlijke werkgroep LandschapsGidsenOpleiding 2021.

Celia Horst vond eind september, op een los stuk hout deze kleine zwammetjes met een bijzondere blauwgroenige kleur. Wie weet de naam van deze zwammetjes en kan er meer over vertellen?

Excursies

IVN Enschede

Dinsdag 13 oktober

Houwbeek (o.a. paddenstoelen)

Tijd: 14.00 - 16.00 uur

Aanmelden via www.ivn.nl/afdeling/enschede

Vrijdag 30 oktober

omgeving Esmarke (paddenstoelen)

Tijd: 14.00 - 16.00 uur

Aanmelden via www.ivn.nl/afdeling/enschede

Dinsdag 8 december:

Doorstapwandeling Noord-Enschede

We wandelen langs landgoederen en stedelijk groen aan de noordkant van Enschede.

Een wandeling van ongeveer 13 km.

Tijd: 10.30 - 15.00 uur

Aanmelden via www.ivn.nl/afdeling/enschede

Schoolactiviteiten

Alle IVN activiteiten zijn nauwkeurig voorbereid met als prioriteit de veiligheid van de kinderen en de gidsen vanwege de corona situatie.

Aamsveen basisschoolwandelingen

Van 7 september tot 19 september

Najaarsactiviteit basisschool

Ledeboerpark

Van 28 september tot 9 oktober

En na de Herfstvakantie van 19 oktober tot 23 oktober

“Zwammen over zwammen!
Zwam je mee?”

Van de redactie

Na een lange en warme zomer is het dan zo langzaam maar toch echt herfst aan het worden.

De kleuren in de natuur om ons heen veranderen van groen naar geel, oranje, bruin en prachtig goud. Spinnenwebben zijn in de vroege ochtend zwaar beladen met zoveel druppels dat je je soms afvraagt hoe zo'n fragiel web dat allemaal kan houden. De natuur is prachtig!

Wij als redactie hopen dat de lezer dat ook terug ziet in deze Gidsengids; de verwondering én bewondering. Sommigen hebben dat weten te vangen in woorden. Anderen in foto's. Zoals de foto hiernaast van de groep die de kluunplaats ging schoon maken. Door deze foto weten we weer dat het niet alleen maar warm en droog was deze zomer. De regenjassen zijn zo nu en dan toch echt even van de kapstok af geweest!

In deze Gidsengids staan ook een paar foto's van aquarellen (blz.13 en 18), gemaakt door Rita, de vrouw van Dirk, onze penningmeester. Heel knap hoe zij de schoonheid van de natuur weet weer te geven met penseel en verf!

Na het zien van deze Gidsengids kunnen we in elk geval één conclusie trekken. We hebben ook in de afgelopen maanden weer van alles beleefd en ontdekt. Zelfs, of misschien juist, in een tijd waarin we beperkt werden in onze bewegingsvrijheid.

Inmiddels zijn er voorzichtig weer dingen opgestart. De eerste schoolactiviteiten zijn alweer achter de rug. De Algemene Ledenvergadering heeft plaats gevonden. In een heel andere vorm dan we gewend zijn, maar toch! We hopen in de volgende Gidsengids het verslag van deze vergadering te mogen lezen. In de agenda staan gelukkig weer wat activiteiten waaraan je mee zou kunnen doen. Als deelnemer of als gids. Hou hierbij goed rekening met elkaar en de regels die er zijn afgesproken. En doe je ergens aan mee en je hebt foto's gemaakt of iets leuks te vertellen, stuur het op naar de redactie. Dan kunnen anderen er ook van genieten in de volgende Gidsengids!

Copy voor de volgende Gidsengids mag worden ingestuurd vóór 27 november

Bekijk de Gidsengids ook op onze IVN website met alle foto's in kleur, zoals Erika's slijmzwammen project.

Eén rood blad in een groen bos op de Paasberg - Tineke Eitink

Phacelia...?

Een deel van onze tuin hebben we dit jaar ingezaaid met een bloemenweide mengsel waartussen we een pad hebben gemaaid. Een vrolijk gezicht dat het nodige "wildlife" aantrok. Inmiddels is het meeste uitgebloeid en ben ik het stuk in etappes aan het maaien. Zo hebben dieren, vogels en insecten tijd om een veilig heenkomen te zoeken. Zo trof ik al een tweetal jonge haasjes aan die toch behoorlijk schrokken van het kabaal van de maaaimachine. Gelukkig konden ze zich veilig uit de voeten maken en zag ik ze een paar dagen later een stukje verderop weer terug.

De foto's op de achterpagina van de vorige Gidsengids zijn genomen in dat bloemenweide. En bij het benoemen van de bloemen is er toch een foutje ingeslopen...

Bij de Bolderik had ik hulp gekregen. Dat zat wel goed. En ook de Margriet en het Vlas durfde ik met stelligheid te benoemen. Maar de Phacelia, hoe leuk de naam ook is, is toch niet Phacelia. Een oplettende lezer wees mij erop dat het waarschijnlijk om Slangenkruid gaat. En ik denk dat hij gelijk heeft! De bloemen lijken op het eerste gezicht best een beetje op elkaar. Ze bloeien ook in dezelfde tijd. Maar het blad van beide planten is toch echt wel heel verschillend. Daar waar het blad van Phacelia geveerd is, is dat van het Slangenkruid juist langwerpig. Toen ik dat zag, wist ik het zeker.

Toch iets beter kijken een volgende keer en niet alleen op basis van bloeiwijze een plant benoemen. Fijn dat er zo mee gekeken en opgemerkt wordt!

Celia Horst

INDIEN ONBESTELBAAR: REDACTIE GIDSENGIDS
BURGEMEESTER STROINKSTRAAT 375
7547 RH ENSCHEDE

ivn natuur
educatie
Enschede

Helmkruidrups in de tuin - Erika van Oldeneel

Sabelprinkhaan, vastgelegd door Erika van Oldeneel

Lieveheersbeestje zoekt beschutting tegen de kou - Celia Horst